

УКРАЇНА ТА ЄС: СПІЛЬНА ТОРГОВЕЛЬНА ПОЛІТИКА

Шелест М.С. студентка групи УС-11

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Петренко К. В., к.е.н., доцент

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Інтеграція до ЄС є одним з головуючих пріоритетів України на сьогоднішній день. Як відомо, Європейський союз має до своїх членів та кандидатів спеціальні умови, виконання яких є обов'язковим. Подібні критерії, яким має відповідати держава, існують для того, щоб підтримувати у ЄС певний рівень соціального та економічного розвитку, а ще для того, щоб міжнародна співпраця здійснювалася легше та без затримок. Серед змін, які країна-кандидат повинна здійснити, є й зміни її політики. Політика виступає одним з провідних фінансових інструментів, тобто для України питання редагування власного законодавства, статутів, правил, курсів реформування тощо теж є одним з основних. Навіть на даному етапі між Україною та ЄС відбувається безперервний зв'язок у різних суспільних сферах, проте серед основних ланок співпраці виділяється товарообіг та обіг послуг. Надалі буде розглянуто, яким чином відбувається співпраця між Україною та ЄС у сфері торгівлі та які саме відповідні зміни імовірно відбудуться найближчим часом у практичній і політичній площині.

ЄС є найбільшим торговим партнером України. На його частку припадає близько 39,5% її торгівлі у 2021 році. Україна, в свою чергу, є п'ятнадцятим найбільшим торговим партнером ЄС, на яку припадає близько 1,2% загальної торгівлі Європейського Союзу. У 2021 році загальний товарообіг між ЄС та Україною сягнув майже 52,4 млрд євро, практично подвоївшись з моменту набуття чинності поглибленою та всеохоплюючою зоною вільної торгівлі у 2016 році. Експорт України до ЄС у 2021 році склав 24,1 млрд євро, що на понад 47% більше, ніж у попередньому році. Основними експортними товарами України до ЄС є залізо та сталь (20,8% від загального експорту), руди, шлаки і зола (12,5%), тваринні та рослинні жири та олії (8,5%), зокрема соняшникова олія, електричні машини (7,8%), і зернові (7,3%). Експорт ЄС в Україну у 2021 році становив 28,3 мільярда євро. Експорт ЄС в Україну зріс на 22,4% з 2020 року. Основними експортними товарами ЄС в Україну є машини (14,8% усього експорту), транспортне обладнання та транспортні засоби (10,2%), мінеральне паливо (9,4%), електротехнічне обладнання (9,3%), фармацевтична продукція (5,9%) [1].

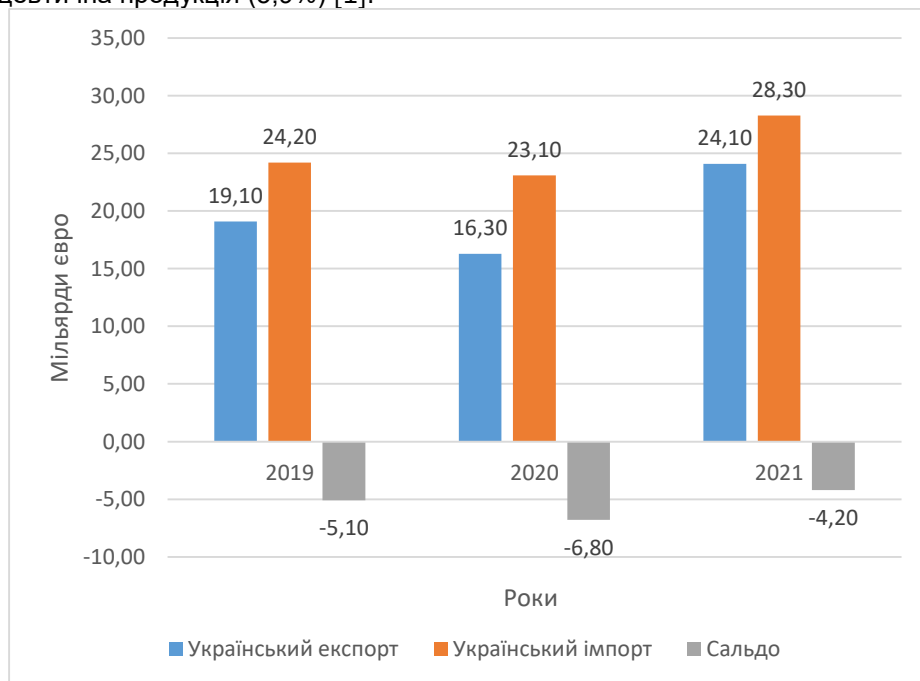

Рисунок 1 – Показники двостороннього обігу товарів Україна-ЄС, сальдо [2]

В останні роки сальдо торгового балансу товарів між Україною та ЄС від'ємне, тобто експорт перевищує імпорт. На жаль, ця відмінність доволі суттєва, і за 2019-2021 роки коливається біля значення 5 млрд. євро. І обсяги експорту, і обсяги імпорту за цей період просіли у 2020 році, імовірно, внаслідок пандемії, проте після цього зростання обсягів українського експорту до ЄС відбулося більш стрімко, тобто певною мірою адаптація відбулася швидше. Це може бути пов'язано, насамперед, з товарною структурою експорту України та ЄС, оскільки процеси добування конкретних ресурсів чи виготовлення товарів відбувається за різними схемами, тобто можуть мати відповідно коротший чи довший період адаптації до карантинних умов. Щодо перспектив цього напрямку, можна прогнозувати скорочення Українського

експорту та зростання імпорту, оскільки військові дії руйнують потенційні підприємства та роблять недоступними території концентрації окремих категорій природних ресурсів. Більше того, складнощі пов'язані з війною можуть переслідувати країну впродовж кількох років, проте є можливість за цей час підготувати майбутнє процвітання. Це стане реальним, якщо у процесі відбудови ми діятимемо інтенсивно та замість того, щоб відновлювати промислові виробництва на довоєнному рівні, будемо покращувати їх технічну та технологічну складові. При цьому стане дуже гостро поставленим питання фінансування, оскільки скоріш за все навіть після закінчення прямих військових зіткнень буде нарощуватися оборонна складова країни, щоб «відгородитися» від ризиків. Тобто головним у відновленні та підвищенні обсягів українського експорту до ЄС у довгостроковій перспективі стане правильний розподіл фінансових ресурсів у найближчі роки між соціальним та промисловим будівництвом і обороною [2].

Розглянемо обмін послугами між Україною та ЄС. Бачимо тут ситуацію не таку однозначну, оскільки під дією згубної хвилі пандемії експорт послуг України до ЄС постраждав значно менше ніж імпорт, за рахунок чого і позитивно збільшилося сальдо (з -5,4 до -3,5 млрд. євро). У 2019 році експорт послуг до ЄС склав близько 3,5 млрд. євро, а імпорт – 8,9 млрд. євро, а у 2020 році близько 3,1 млрд. євро та 6,6 млрд. євро відповідно. Основні категорії експорту послуг до ЄС включають: телекомунікаційні послуги (31,9%), транспортні послуги (25,4%), виробничі послуги (23,1%), ділові послуги (13,2%), ремонтно-технічні послуги (1,8%). Основні категорії імпорту послуг з ЄС включають: ділові послуги (22,4%), транспортні послуги (19,6%), авторські права та супутні послуги (15,1%), телекомунікаційні послуги (13,9%), фінансові послуги – 10,4%. Відповідно, можна зробити висновок, що якщо частково переорієнтуватися на інші ланки сфери послуг, Україна може змінити сальдо торгового балансу послуг з ЄС на власну користь. Перешкодою таким оптимістичним планам є війна. Якщо у випадку торгівлі товарами тиск буде спричинений проблемами з виробничими потужностями та доступом до ресурсів, то сфера послуг може сильно постраждати внаслідок евакуації населення. За даними інформаційного агентства «Українські національні новини», з 24 лютого до 24 серпня 2022 року близько 11,1 млн. людей виїхали з України внаслідок війни. Водночас 4,7 мільйона вимушених переселенців на той момент вже повернулися додому, проте частка і досі залишається дуже суттєвою (населення України на 1 січня 2022 року склало 34,5 мільйона за даними Держстату). В ці значення, безумовно, входить заможна інтелігенція, яка зможе забезпечити себе і за кордоном. Додавши до цих даних людські жертви, отримуємо невтішні цифри. Підсумовуючи зазначимо, що сфера послуг може поки не розвиватися через недостатню кількість спеціалістів [3,4].

Угода про асоціацію має на меті стимулювати торгівлю товарами та послугами між ЄС та Україною шляхом поступового зниження тарифів і приведення українських правил у відповідність до правил ЄС у певних галузях промисловості та сільськогосподарської продукції, тобто ще однією частиною майбутнього України та ЄС будуть певні зміни у нашій державі, тож законодавство буде наближатися до європейських стандартів у наступних сферах торгівлі:

- Конкуренція;
- Технічні бар'єри в торгівлі (ТБТ);
- Санітарно-фітосанітарний (СФС);
- Митниця та сприяння торгівлі;
- Захист прав інтелектуальної власності [2].

Підтримка України теж принесе Євросоюзу деякий вплив на його майбутнє. Наприклад, у відповідь на незаконну анексію Російською Федерацією Криму та Севастополя у 2014 році, рішення Російської Федерації визнати непідконтрольні уряду території Донецької та Луганської областей незалежними утвореннями у лютому 2022 року, а також неспровоковане та необґрунтоване Російською Федерацією Після військової агресії проти України у 2022 році ЄС запровадив низку обмежувальних заходів у торгівлі; з 2014 року ЄС заборонив імпорт товарів походженням з Криму та Севастополя, а також інвестиції та низку безпосередньо пов'язаних з ними послуг. Подібні обмежувальні заходи були введені 23 лютого 2022 року щодо непідконтрольних уряду територій Донецької та Луганської областей. Тобто для ЄС одним з наслідків стане пошук нових ринків та замінників російським товарам та послугам, а також перегляд і удосконалення пакетів санкцій щодо агресора. До речі, ЄС ухвалив постанову, яка дозволяє тимчасово повну лібералізацію торгівлі та призупинення заходів захисту торгівлі на один рік. Ці заходи набули чинності 4 червня 2022 року та діятимуть до 5 червня 2023 року. Завдяки цим заходам ЄС суттєво підтримує економіку України.

Фактично наразі становище України досить складне та нестабільне. Доля вирішується на фронті, а від того, як та коли закінчиться війна, залежить майбутнє усієї Європи. За оптимістичними прогнозами, 2023 рік стане для України першим роком відновлення, та зможе задати темп усій майбутній реновації. Відбудова та оновлення – ось ключові фактори регулювання рівня інтенсивності торгівлі у майбутньому. Цей етап, безумовно є прекрасною можливістю і для ЄС, оскільки відбудова потребує значних обсягів матеріалів, в тому числі матеріалів інтелектуальної власності, як-то плани та проекти промислової та соціальної інфраструктури. Імовірно, Україна відчуватиме падіння обсягів експорту товарів і послуг до ЄС порівняно з імпортом, але, знов-таки, за раціонального та правильного у довгостроковій перспективі розподілення ресурсів зможе редагувати криву сальдо на свою користь. Тим не менш, якщо конфлікт затягнеться, становище України може суттєво погіршитися на фоні того, що ресурси держави будуть вичерпані. Війна поєднується для країни з низкою негативних факторів, зокрема це можна побачити на

прикладі валютного курсу: наразі в Україні з початку війни він фіксований, що спричиняє значні витрати ресурсів на його підтримку, – фактично вони просто спалюються, а навіть якщо ми будемо витрачати на підтримку цієї стабільності транші та допомоги від міжнародних організацій, ми можемо у майбутньому наразити себе на ризик неможливості виплат зовнішнього державного боргу. У такій ситуації зміни у зовнішній торговельній політиці та навіть використання переваг спільної торговельної політики з ЄС не зможе витягнути країну з боргової прірви на фоні пошкодженої бойовими діями інфраструктури та нестачі робочої сили.

Джерела

1. Макаренко Н. А. НОВІ ПЕРСПЕКТИВИ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ВПЛИВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ 2022 РОКУ НА ЄВРОІНТЕГРАЦІЮ / Н. А. Макаренко. // Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». – 2022. – С. 366–369. – Режим доступу до ресурсу: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/260576/256974>
2. European Commission. EU trade relations with Ukraine. Facts, figures and latest developments. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/ukraine_en#:~:text=Ukraine%20is%20the%20EU's%2015,of%20the%20DCFTA%20in%202016.
3. Statistics of trade between Ukraine and the EU [Електронний ресурс]. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: [https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/en/2633-relations/torgovelnno-ekonomichne-spivrobitnictvo-ukrayina-yes/pokazniki-torgovelnno-ekonomichnogo-spivrobitnictva-ukrayina-yes.](https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/en/2633-relations/torgovelnno-ekonomichne-spivrobitnictvo-ukrayina-yes/pokazniki-torgovelnno-ekonomichnogo-spivrobitnictva-ukrayina-yes)
4. Гайдук К. В ООН порахували, скільки українців виїхали за кордон: рекордна кількість [Електронний ресурс] / Кароліна Гайдук. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: [https://www.unn.com.ua/uk/news/1991409-v-onn-porakhuvai-skilki-ukrayintsiv-viyikhali-za-kordon-rekordna-kilkist.](https://www.unn.com.ua/uk/news/1991409-v-onn-porakhuvai-skilki-ukrayintsiv-viyikhali-za-kordon-rekordna-kilkist)